

Etikudvalgets årsberetning 2025.

Møder:

Etikudvalget blev stiftet ved årsmødet 2022. Udvalget har siden seneste beretning afholdt 4 møder (den 27. februar, 22. maj, 22. august og 20. november 2025), hvoraf et var et heldagsmøde med fysisk fremmøde. Derudover afholdt udvalget workshop på årsmødet 2025 om "Øget forekomst af børne- og ungdomspsykiatriske diagnoser", som var velbesøgt og med stort engagement for temaet blandt BUP-DKs medlemmer.

Medlemmer:

Torben Isager er desværre trådt tilbage fra udvalget. Etikudvalget takker Torben for hans store engagement og værdifulde bidrag til udvalgets arbejde. Speciallæge Susanne Iversen er efter en ansøgningsrunde blevet udpeget som nyt medlem.

Aktuelt består udvalget af følgende 8 medlemmer:

- Susanne Iversen
- Kathrine Nikolajsen
- Ida Marie Ziethen
- Tine Skipper Vesterby
- Peter Ramsing
- Erica Ydedahl-Jensen
- Mette Falkenberg Krantz
- Johanne Østerby Sørensen

Ida Marie Ziethen er trådt tilbage som forperson, men fortsætter i udvalget. Johanne Østerby Sørensen er tiltrådt som ny forperson.

Aktiviteter:

I udvalget har vi i løbet af året arbejdet med følgende 7 emner, i kronologisk orden:

1. Centralstimulerende-behandling og ordination af afhængighedsskabende lægemidler.

Etikudvalget blev bedt om at drøfte, om der kan være etiske implikationer, der kan tale for eller imod fremmøde ved hver receptfornyelse af centralstimulanser (CS) i forbindelse med speciallæger Morten Ørnstrup og Stine Randings forslag om at få tilpasset Sundhedsministeriets "Vejledning om ordination af afhængighedsskabende lægemidler". Udvalget har identificeret følgende etiske problemstillinger og videregivet disse:

- Unødvendig belastning af patient og pårørende med hyppige fremmøder, der medfører fravær fra skole, uddannelse og arbejde hos en allerede sårbar gruppe
- Øget risiko for stigmatisering, isolation og dårlig adhærens til behandlingen
- Væsentlig privat- og samfundsøkonomisk belastning samt øget ulighed i sundhed for familier med lange køreafstande
- Belastning af behandlesystemet med lange ventetider, hvor hyppige kontroller reducerer kapacitet til nye patientforløb
- Manglende lægefaglig argumentation for krav om fremmøde, da patientsikkerheden kan varetages lige så godt via telefon, video eller skriftlig kontakt.

2. Forsikringssektoren og Børne- og Ungdomspsykiatrien.

På mødet i maj havde vi inviteret repræsentanter fra PFA Pension (Jesper Brask Fischer, Britt Bull og Maria Eckell) for at drøfte samarbejdet mellem private sundhedsforsikringer og det offentlige sundhedsvæsen. Følgende etiske problemstillinger blev drøftet:

- Risiko for uretfærdig forskelsbehandling i samfundet afhængig af forsikringsdækning
- Problemet med at de sværest syge skal vente længe i det offentlige, mens andre får hurtig hjælp via forsikring
- Forvirring omkring mange indgange til hjælp samt udfordringer ved overgange mellem sektorer
- Anvendelse af AI til forudsigelse af behandlingseffekt og risikovurdering.

Vi har drøftet muligheden for at rette henvendelse til HEFO (brancheorganisation for forsikringselskaber) for at fortsætte dialogen.

3. 10-årsplanen for psykiatrien og tvangsbehandling.

På Etikudvalgets heldagsmøde præsenterede professor i psykiatri ved KU og forperson for DPS, Merete Nordentoft, 10-årsplanen for psykiatrien 2020-2030 under titlen: "Får vi verdens bedste psykiatri?". Udvalget diskuterede særligt de etiske aspekter af indførelsen af nye, mindre indgribende tvangsformer, herunder arealbegrænsning, som er udmundet i et skriv fra Etikudvalget, som kan findes på BUP-DKs hjemmeside under titlen: "Tvang i børne- og ungdomspsykiatrien i lyset af 10-årsplanen."

4. Tværsektorielt samarbejde.

På heldagsmødet præsenterede Dorte Linde-Bech, næstforperson i BUP-DK og overlæge i TUS, enhed for Tværsektoriel Udvikling og Samarbejde i Region Nord, STIME-modellen (Styrket Tværsektoriel Indsats for børn og unges Mentale sundhed). Modellen fremmer tidlig opsporing og koordineret opfølgning mellem kommune og region gennem én-dørs-princippet. Udvalget drøftede bl.a. behovet for bedre metoder til måling af funktionsniveau på tværs af sektorer.

5. Stigning i prævalens af børne- og ungdomspsykiatriske diagnoser.

Det arbejde, som udvalget påbegyndte i 2024, blev fulgt op med en workshop på årsmødet 2025. Workshopen havde fokus på etiske aspekter af den nationale stigning i diagnosticering, herunder regionale forskelle i forekomsten og det udvidede sygdomsbegreb. Der kom mange input fra workshopens deltagere, som er blevet samlet i et referat. Dette kan støtte trivselskommissionens videre arbejde – etikudvalget har haft drøftelse med et medlem af kommissionen herom.

6. Lovændringer omkring tvang af mindreårige under 15 år.

Udvalget har haft fokus på barnets ret til medindflydelse kontra retten til omsorg og behandling. Dette i lyset af Barnets Lov, seneste psykiatrilovsrevision og en generel tendens der peger mod større selvbestemmelse til børn. Der er risiko for, at retten til selvbestemmelse kan stå i vejen for retten til omsorg. Etikudvalget har haft særligt fokus på lovændringen, der trådte i kraft 1. juni 2024, hvor der nu foreligger tvang uanset om forældremyndighedens indehavere samtykker til behandling på vegne af mindreårige under 15 år, hvis den mindreårige ikke selv samtykker. På mødet i november inviterede vi Anne Heurlin og Karen Steenholdt fra B201 Døgnafsnit, som fremlagde konkrete eksempler fra den kliniske hverdag. Udvalget drøftede etiske problemstillinger ved denne lovændring, herunder:

- Svækkelse af forældreansvaret og manglende ligestilling med somatikken, hvor forældre kan beslutte behandling på vegne af deres barn

- Risiko for stigmatisering
- Forsinkelse af nødvendig behandling og utilstrækkelig tilpasning af klageprocessen til børnehøjde.
- Risiko for at pålægge børn et ikke alderssvarende ansvar for deres behandling.

Der er etableret dialog mellem Institut for Menneskerettigheder, Anne Heurlin, Karen Steenholdt og etikudvalget mhp. videre drøftelser med Sundhedsministeriet.

7. Brug af personoplysninger til beslutningsstøtte i børne- og ungdomspsykiatrien.

Udvalget har bistået bestyrelsen med høringssvar: “Høring af bekendtgørelse om behandling af personoplysninger til brug for beslutningsstøtte ved patientbehandling.” Udvalget vurderede, at der ikke umiddelbart er etiske dilemmaer i den konkrete bekendtgørelse, idet emnet primært omhandler GDPR-sikring og anonymisering af data, hvilket overvejende er et data-etisk problem. Imidlertid rejser emnet en række etiske dilemmaer i forhold til brug af personoplysninger og AI i udredning og behandling af børn og unge. Udvalget har identificeret dette som et relevant fremtidigt tema, som kunne blive et tema til workshop ved årsmødet 2027.